

KUOPION HIIPPAKUNNAN PIISPA

Päätöslausunto Varpaisjärven piispantarkastuksessa 1 ja 3.4.2022

Olen suorittanut kirkkojärjestyksen (KJ 18:4 §) mukaisen piispantarkastuksen Varpaisjärven seurakunnassa. Tarkastusprosessi on lähes kahden vuoden mittainen. Vakiintuneen käytännön mukaan esitän tässä päätöslausunnossa aluksi havaintoja ja lopuksi annan joitakin kehittämistehtäviä.

Aloitimme päivän aamurukouksella Varpaisjärven upeassa kirkossa. Sen jälkeen koululaiset tekivät kysymyksiä, joissa näkyy hyvin juuri tämän ajan kysymykset: Onko sota oikein, lähtisitkö rintamalle? Onko lihansyönti oikein? Pitääkö ihmisen käydä työssä? Miten voimme ehkäistä syrjäytymistä? Onko abortti murha, onko se oikein? Onko rasismi väärin? Elämän suuria kysymyksiä.

Vierailimme Palvelukeskus Orvokin Kielo-osastolla. Hetki oli hyvä. Lääninrovasti Arto Penttinen ja kanttori Anna-Kaisa Tolvanen yhdessä kanttoriharjoittelijan kanssa palvelivat meitä hartaudessa.

Teimme yritysvierailun huipputasoisia liimahirsipalkkeja Suomeen ja Japaniin tuottavan PP Glulamin tehtaalle. Yrityksen pääomistaja Erkki Savolainen, toimitusjohtaja Kari Rytönen ja työnjohtaja Erkki Taskinen esittelivät tehtaan tuotantoa ja tiloja. Yrittäjät tuovat työtä ja toimeentuloa Varpaisjärvelle. Senkin takia he ansaitsevat arvotuksemme ja tukemme.

Illalla nautimme kirkon pihalla nokipannukahvit ja muuta evästä, ja lopuksi vietimme kirkossa piispan kyselytunnin, jossa oli mahdollista keskustella ajankohtaisista seurakuntalaisia puhuttelevista asioista.

Seurakunta on Kristuksen ruumis, Jumalan perheväki ja vaeltava Herran kansa

Tarkastuksen päätarkoituksena on yhdessä katsoa, missä olemme seurakuntana ja mihin meidän on syytä olla yhdessä menossa. Mutta mitä on seurakunta? Usein ehkä ajattelemme, että se on palveluorganisaatio tai hallintoyksikkö. Ihan väärässä ei olla. Seurakunnalla pitää olla hallinto ja se pitää hoitaa hyvin. Silti seurakunta ei ole pohjimmiltaan hallintoyksikkö, vaan *yhteisö* (lat. *communio*) siis uskossa ja rakkaudessa elävä yhteisö, *Jumalan* seurakunta. Pyhä Raamattu kutsuu seurakuntaa *Kristuksen ruumiiksi*: sen pää on Kristus ja me olemme sen jäseniä. Ruumisvertauskuva sisältää ajatuksen oikeasta hierarkiasta: Kristus on pää, ei kukaan muu. Samalla se muistuttaa myös oikein ymmärretystä yhdenvertaisuudesta ja moninaisuudesta: ruumiissa *täytyy* olla erilaisia jäseniä ja toisiaan täydentäviä tehtäviä.

Uusi testamentti kutsuu kirkkoa myös Jumalan *perheväeksi*: seurakunnassa meidän tulee katsoa toisiamme saman perheen jäseninä, siis lempeästi ja myötätuntoisesti. Seurakunnassa ollaan kuin hyvässä perheessä: eletään yhdessä, pidetään huolta toisista ja syödään samassa ruokapöydässä, puutteista ja vioista huolimatta. Tällaisen seurakunnan rakentamiseen Jumala itse kutsuu teistä jokaista.

Kolmanneksi seurakunta on Uuden testamentin mukaan *Jumalan vaeltava kansa*. Tämä muistuttaa, että se on jatkuvasti liikkeessä, ei mikään jääkauden jäähäntänyt siirtolohkare, ja että sillä on päämäärä, taivasten valtakunnan juhla.

Seurakunnalla on myös tietty *tehtävä*. Piispantarkastuksessa arvioidaan, miten Varpaisjärven seurakunta hoitaa kirkkolaisissa (KL 4:1 §) säädettyä seurakunnan tehtävää. ”Toteuttaakseen kirkon tehtävää seurakunta huolehtii jumalanpalvelusten pitämisestä, kasteen ja ehtoollisen toimittamisesta sekä muista kirkollisista toimituksista, kristillisestä kasvatuksesta ja opetuksesta, sielunhoidosta, diakoniasta ja lähetystyöstä sekä muista kristilliseen sanomaan perustuvista julistus- ja palvelutehtävistä.”

Toiminta on vireää – jumalanpalvelukseen syytä panostaa nyt

Kaiken ydin on seurakunnan hengellinen toiminta. Sen kaikkia yhdistävänä keskuksena on yhteinen **jumalanpalvelus**, pyhä messu. Kristus asetti ehtoollisen läsnäolonsa ateriaksi: me voimme kohdata hänet ehtoollisessa. Hän asetti ehtoollisen armonvälineeksi: sen välityksellä hän jakaa armoaan ja tekee yhä uudet sukupolvet osallisiksi pelastuksesta. Siksi myös me luterilaiset tahdomme viettää jumalanpalvelusta joka sunnuntai, ylösnousemuksen päivänä.

Korona-aikaan liittyneet osallistumisrajoitukset ovat vaikuttaneet siihen, että jumalanpalveluksen osallistujamäärät ovat vähentyneet kaikkialla. Näin on käynyt myös Varpaisjärvellä. Tämä on ymmärrettävää. On hyvä, että seurakunta on voinut tehdä mahdolliseksi etäosallistumisen verkon kautta. Näin esimerkiksi kauempana kylillä asuvat ja palvelukodin vanhuksat voivat osallistua jumalanpalvelukseen etänä. Näitä etäosallistujia on joka pyhä noin 40. Kameran takana palveleva työntekijä tekee siis arvokasta työtä. Pitäkää tästä uudesta tavasta kiinni koronan jälkeinkin.

Kaikesta edellä sanotusta huolimatta pidän jumalanpalveluksiin osallistuvien määrää Varpaisjärvellä tavallista pienempänä. Tilanteeseen ei ole hyvä alistua, vaan ajatella: tälle pitää tehdä jotakin, tälle voidaan tehdä paljonkin! Haluan rohkaista teitä siihen, että teette yhteisen väljän suunnitelman muutamista toimenpiteistä, jotta jumalanpalveluksesta voisi tulla yhä vahvemmin hengellisen elämän keskus. Uskon, että osaatte. Itse olisin valmis tarjoamaan tähän kehittämiseen hieman taloudellista ja teologista tukea. Voimme palata tähän myöhemmin.

Liturgia jatkuu jumalanpalveluksen jälkeen diakoniana eli palveluna. **Diakoniatyön** tehtävänä on auttaa niitä, jotka ovat kaikkein heikoimmassa asemassa ja joita ei muilla tavoin auteta (KJ 4:3 §). Se perustuu itse Kristuksen tahtoon – muistakaapa nuoret tämä. Kristus tulee meidän luoksemme köyhissä, sairaisissa ja muukalaisissa, kuten hän sanoo Matteuksen evankeliumissa: ”Minä olin alaston, te vaatititte minut, minun oli nälkä, te annoitte ruokaa, minä olin sairas, te kävitte minua katsomassa” (Matt. 25).

Tosiasia on, että myös Varpaisjärvellä on monenlaista huono-osaisuutta: työttömyyttä, yksinäisyyttä, mielenterveysongelmia, leipähuolia, päihdeongelmia ja niistä johtuvia tuen tarpeita.

Näitä vaikeuksia korona-aika on jonkin verran kärjistänyt. Siksi seurakunnan diakoniaa tarvitaan kipeästi. Se on saanut arvostusta ja kiitosta myös kunnan puolelta.

Seurakunnan diakoniaa hoitaa Pirjo-Leena Kinanen-Nimmrichter, hänen sijaisenaan toimi Saija Keränen. Heidän työnsä on korkeatasoista. He eivät silti voi yksin vastata kaikkeen tuen tarpeeseen. Diakonia on koko seurakunnan ja *kaikkien sen jäsenten* tehtävä – kirkkojärjestyksenkin mukaan (KJ 4:3 §: ”seurakunnan ja sen jäsenten on harjoitettava diakoniaa...”). Siksi iloitsen, että heidän on tukenaan vapaaehtoisia seurakuntalaisia. Tämä on upeaa. Mutta lisääkin mahtuu. Työntekijät, pyytäkää seurakuntalaisia! Seurakuntalaiset, myös te nuoret, suostukaa pyyntöön! Lisäksi muistutan, että Kuopion hiippakunnassa on perustettu vapaaehtoisten kirkkopyhä, jota voidaan viettää syyskuun ensimmäisenä sunnuntaina vapaaehtoistyön voimannäyttönä ja rekrytointijuhlana.

Seurakunnan **kasvatustyötä** hoitavat nuorisotyönohjaaja Meiju Silvast ja lastenohjaaja Senja Stedt. He ovat Varpaisjärven ja Lapinlahden seurakuntien yhteisiä työntekijöitä. Olen oppinut arvostamaan heidän työtään korkoalle. Kasvatuskumppanuus seurakunnan ja kunnan välillä toimii erinomaisesti. Kunta ja kouluyhteistyön lisäksi pidän tärkeänä, että seurakunta järjestää myös omaa varhaiskasvatus- ja nuorisotyötä. Se tukee kristityksi kasvamista.

Kirkkojärjestyksessä kasvatusta määritellään *kristittyjen vanhempien ja huoltajien tehtäväksi*, jota kummien ja seurakunnan tulee tukea (KJ 3:4 §). On tärkeää, että lapsillemme ja nuorillemme opetetaan, kuka on Jumala ja mitä hyvää hän on tehnyt puolestamme. Siksi heille on tärkeää opettaa keskeisimmät virret ja rukoukset ja tehdä yhteinen jumalanpalvelus ja kirkkotila myös heille rakkaaksi. Yhtä tärkeää on, että nuoret oppivat kantamaan vastuuta itsestä, toisista ja koko Jumalan luomakunnasta. Usko Jumalaan ja rakkaus lähimmäisiin kuuluvat yhteen. Tätä opitaan ja opetellaan silloin kun nuoret pannaan itse toimimaan esimerkiksi isosina ja kerho-ohjaajina.

Seurakunnan **musiikkityötä** hoitaa kanttori Anna-Kaisa Tolvanen, pidetty ”oman kylän immeinen”. Seurakunnalla on neljä aktiivista musiikkiryhmää. Erityisesti iloitsen, että myös lapsille on omat musapajat ja nuorille KiviSet-musiikkiryhmä. Näin pitää ollakin! Musiikin kautta lapsiin ja nuoriin tulee iloa, ja samalla he oppivat tuntemaan hyvän Jumalan ja kasvamaan kristilliseen uskoon. Kuorot tukevat yhteistä jumalanpalveluselämää. Ja kuorolaulu tekee hyvää myös laulajalle ja vahvistaa hänen hengellistä elämäänsä.

Seurakunnan **lähetystyötä** hoitaa vapaaehtoisena lähetysshihterinä Mirja Partanen. Sopimus on Suomen Lähetysseuran kanssa, nimikkolähetinä Hilden Paco Senegalissa. Lisäksi seurakunta tukee pienellä rahamäärällä Thaimaan evankelis-luterilaista kirkkoa sekä Dessien Aids-oropojen parissa tehtävää työtä. Kirkossamme koronarajoitukset ovat romahduttaneet kirkon lähetysjärjestöille suunnattuja kolehtituottoja, ja siksi lähetysjärjestöjen edellytykset tukea köyhien maiden kirkkoja ja ihmisiä ovat vaakalaudalla. Siksi vetoan teihin: muistakaa lähetystyötä sekä budjettivaroin että vapaaehtoisin lahjoituksin.

Mikään ei toimi ilman **tukitehtävissä** toimivia talouden, hallinnon, kiinteistöjen ja hautausmaiden hoitamisen ammattilaisia. He tekevät myös hengellistä työtä, siis kirkon työtä evankeliumin palveluksessa toimimalla seurakunnan tukitehtävissä. Siksi haluan kiittää seurakuntamestari Virpi Voutilaista, hänen sijaistaan Saija Kerästä sekä seurakuntayhtymän hallinnon ja kiinteistönhoidon

ammattilaisia seurakuntalaisten palvelemisesta. Teidän työnne tukee ratkaisevasti sitä, että evankeliumia voidaan julistaa ja seurakunnalla on mahdollisuus hoitaa hengellistä tehtäväänsä.

Koska seurakunnan toiminta on pohjimmiltaan *yhteistä elämää*, siis yhteisön rakentamista, seurakunnassa tulisi olla mahdollisimman laaja **vapaaehtoisten joukko**. Lähinnä papin liturgisia tehtäviä lukuun ottamatta käytännössä kaikki tehtävät voidaan hoitaa osittain tai kokonaan vapaaehtoisin voimin. Erityisen tärkeää on saada mukaan nuoria. Erityisen tärkeitä vapaaehtoisia ovat **luottamushenkilöt**. He myös päättävät seurakunnan isoista asioista. Kiitos, että annatte aikanne ja osaamisenne seurakunnan rakentamiseen!

Kiinteistöjen tilanne vaatii rohkeita ratkaisuja

Varpaisjärven seurakunnan helmi on Joosef Stenbäckin suunnittelema upea kirkko. Se on koko Varpaisjärven jyrävä maamerkki ja arvokkain rakennus. Siihen nähden se on kuitenkin melko vähällä käytöllä. Näin on useassa Suomen seurakunnassa: upeaa ja arvokasta kirkkorakennusta käytetään pääsääntöisesti vain pyhäpäivinä jumalanpalvelusten pitämiseen. Arkena kirkko on kiinni, tyhjillään ja vähän yksinäinen. Silloin kirkko voi jäädä monelle etäiseksi, ehkä myös seurakunta.

Kirkolliskokous käynnisti 2018 hankkeen, jolla pyrittiin kehittämään vanhoja kirkkorakennuksia siten, että ne voisivat palvella paremmin seurakunnan yhteisöllisyyttä. Kirkko on *domus Dei*, eli Jumalan huone, siksi sitä saa käyttää vain sen pyhyteen sopiviin tarkoituksiin. Tämä ei kuitenkaan estä sen käyttöä messun lisäksi muihin hyviin tarkoituksiin. Kirkko on myös *domus ecclesiae*, seurakunnan koti. Martti Lutherin mukaan kirkon paras kaunistus ovat ihmiset.

Siksi on kirkon pyhyden arvolle sopivaa, että sitä käytetään pyhäpäivien lisäksi myös arkipäivinä. On kirkon pyhyden arvolle sopivaa käyttää kirkkoa jumalanpalvelusten ja pyhien toimitusten lisäksi myös konsertteihin, musiikkiryhmien harjoituksiin, kokouksiin, pienimuotoisiin kirkkokahveihin, keskustelutilaisuuksiin ja vaikkapa lastenkerhoihin ja rippikouluopetukseen. Mikään ei estä sitäkään, että kirkkotilan yhteydessä on työntekijöiden toimitiloja tai seurakuntalaisten palvelupiste sielunhoidollista keskustelua tai käytännön asioiden hoitamista varten. Tärkeintä on, että alttaritilaa kunnioitetaan ja että kirkossa tapahtuvat toiminta ei ole suunnattu seurakunnan uskoa ja arvoja vastaan. Mitä enemmän Varpaisjärven kirkkoa käytetään *pyhänä ja arkena*, sitä rakkaammaksi se voi tulla lapsille, nuorille ja kaikille seurakuntalaisille.

Tämä on mielestäni innostava näky myös täällä. Varpaisjärven kirkon käyttäminen entistä monipuolisemmin pyhänä ja arkena voi parhaimmillaan vahvistaa varpaisjärveläisten keskinäistä yhteisöllisyyttä. Se kuitenkin vaatisi joitakin hienotunteisesti tehtyjä ja kirkon pyhyttä kunnioittavia muutoksia kirkkosaliin. Tätä kehittämistä varten on asetettu Varpaisjärven seurakunnan ja Ylä-Savon seurakuntayhtymän edustajista koostuva kirkkotyöryhmä. Arkkitehdit Arto Mattila ja Hannu Puurunen olivat keskiviikkona kuulemassa seurakuntalaisia. Hannu Puurunen on myös tehnyt Varpaisjärven kirkosta kulttuurihistoriallisen selvityksen. Näin muutokset voidaan tehdä Varpaisjärven kirkon historiaa kunnioittavalla tavalla. Olen kuullut, että seurakunnasta katsoen vasemmalla olevaan kulmaukseen tulisi tila lapsille ja pyörätuoleille, taakse tehtäisiin vesipiste pienimuotoisia kahvituksia ja kokouksia varten, urkuparven takana olevasta kulmauksesta tehtäisiin ryhmätyötila kuorojen harjoituksia varten ja kuorotilan esteettömyyttä

parannettaisiin, jolloin myös hautausten toimittaminen muuttuisi helpommaksi. Nämä ovat hyviä ideoita.

Mielestäni tämä on seurakunnan ja seurakuntalaisten etu. Teidän kannattaa tukea ja jatkaa tätä hanketta. Suosittelen tutustumaan kirkkohallituksen Saman katon alle -mietintöön (löytyy verkosta).

Seurakunnan työntekijöiden ja seurakuntalaistenkin elämää on pitkään varjostanut seurakuntataloa vaivaavat sisäilmaongelmat. Seurakuntatalo ei ole käyttökiellossa, mutta koska työnantajan velvollisuus on huolehtia työturvallisuudesta, oireilevia työntekijöitä ei voi määrätä työskentelemään seurakuntatalon toimistoissa. Ilman selvityksiä on riskialtista sallia seurakuntalaistenkaan toimintaa.

Seurakuntatalolla ei ole olemassa purkutuomiota eikä se myöskään ole käyttökiellossa. Toisaalta ei sitä voi tyhjilläänkään pitää. Kesän aikana seurakuntatalosta tehdään kokonaisvaltainen kuntokartoitus. Sen tulokset vaikuttavat ratkaisevasti johtopäätöksiin. Niiden aika ei ole vielä. Mutta jossakin vaiheessa ratkaisuja pitää tehdä suuntaan tai toiseen. Kun selvitykset valmistuvat toivottavasti loppukesällä, toivon, että syksyn aikana seurakuntayhtymässä päätetään, korjataanko, puretaanko vai myydäänkö. Ja jos luovutaan, vuokrataanko vai rakennetaanko korvaavat tilat. Nämä ovat isoja ja kalliita ratkaisuja, ja ne on tehtävä taloudellisten resurssien puitteissa. Seurakunnan ja yhtymän yhteinen kirkkotyöryhmä valmistelee asiaa. Toivon heille viisautta ja kärsivällisyyttä, mutta ei liian pitkää kärsivällisyyttä. Pitää pyrkiä myös ratkaisuihin.

Työhyvinvoinnin kehittämistä jatkettava - luottamushenkilöiden ja työntekijöiden yhteistoimintaa halutaan vahvistaa

Piispantarkastukseen kuuluu aina henkilöstölle ja luottamushenkilöille tehty työhyvinvointia koskeva kysely. Sillä pyritään kaivamaan esille työyhteisön vahvuudet ja kehittämistä kaipaavat osa-alueet. Kyselyn pohjalta konsultti Jukka Helin on tehnyt tarkan analyysin. Sen mukaan työntekijät toivovat parannuksia työtilakysymykseen, työntekeksen edellytyksiin, johtamiseen ja työnjakoon hallinnon kanssa. Raportin pohjalta seurakunta on jo aloittanut kehittämistyön konsultti Kati Häkkisen kanssa. Tämä on erinomaista. Tätä työtä on syytä jatkaa. Seurakuntaneuvosto huolehtii tarvittavasta määrärahasta. Kyse on taloudellisesti pienestä, mutta toiminnallisesti erittäin hyödyllisestä panostuksesta.

Työntekijöiden ja luottamushenkilöiden neuvottelussa esitetään usein vahvana yhteinen toive siitä, että molemmat vastuunkantajaryhmät haluaisivat olla enemmän tietoisia toisistaan ja tehdä enemmän yhteistyötä. Pidän näitä toiveita erittäin myönteisinä. Tällainen toive paljastuu myös täällä. Siksi pidän hyvänä, että seurakunta järjestää vuosittain 1-2 seurakuntaseminaaria. Niissä työntekijät ja luottamushenkilöt kutsutaan keskustelemaan seurakunnan toiminnan kehittämisestä etukäteen laadittujen alustusten pohjalta ja ilman päätöksentekoon liittyvää painetta. Näihin tapaamisiin on hyvä pyrkiä kutsumaan myös seurakuntalaisia. Siksi pidän hyvänä, että teidän omien hyvien toivomusten mukaisesti pyritte jatkossa näitä keskustelu- ja kuulemistapahtumia järjestämään sopivin väliajoin.

Suhde seurakuntayhtymään kaipaa korjausta

Varpaisjärven seurakunnan talous ja hallinto ovat sidoksissa Ylä-Savon yhtymän hallintoon. Yhtymässä oli vireillä hanke, jossa kaikki yhtymän seurakunnat olisi yhdistetty yhdeksi. Tämä hanke kaatui. Itse haluan puolustaa myös pieniä seurakuntia. Niissä hengellinen toiminta on usein vireää ja yhteisöllisyys vahvaa. Tämä on niiden vahva puoli.

Ongelmia on tavallisesti kaksi: talous on niukka, ja "yksisarjainen" työyhteisö haavoittuva (kukin työala seisoo ja katu ainoan työntekijän varassa). Tässä suhteessa Varpaisjärven seurakunnan pelastus on ollut sen kuuluminen seurakuntayhtymään. Ilman yhtymää täällä olisi kuuluttu Lapinlahden seurakuntaan jo vuodesta 2011. Ison seurakunnan etuja taas ovat käänteisesti vahva talous, mutta toisaalta yhteisöllisyys ja hengellinen elämä eivät ehkä ole yhtä vahvaa. Seurakuntayhtymässä on hyvää työnjako: yhtymä hoitaa tukitoimet, seurakunta voi keskittyä hengelliseen elämään. Toisaalta työnjakoa ei ole aina helppo hahmottaa ja rajapinnoissa voi tulla jännitteitä. Kaikissa malleissa on siis omat etunsa ja omat haasteensa.

Olen havainnut, että Varpaisjärven seurakunnan sisällä on jonkin verran epäluuloa seurakuntayhtymää kohtaan. On inhimillistä, että meillä on vaikea luottaa sellaiseen, jota emme tunne. Meillä on myös kiusaus syyttää omista ongelmistamme jossakin kaukana olevaa kasvotonta. Silti pidän epäluuloa seurakuntayhtymää kohtaan harmillisena ja tarpeettomana. Yhtymä ei ole teille vihollinen, vaan kumppani, ystävä ja palvelija. Varpaisjärven seurakunta on seurakuntayhtymän "omistaja": seurakunnat perustavat itseään varten seurakuntayhtymän hoitamaan tiettyjä tukitehtäviä (henkilöstöhallinto, rekisteriasiat, hautausmaat ja kiinteistöt). Sen ansiosta täällä seurakunnassa voidaan keskittyä hengelliseen elämään (kirkon pyhät toimitukset, kasvatus, diakonia, sielunhoito, lähetys ja niin edelleen).

Ylä-Savon seurakuntayhtymässä työskentelevät ovat hyviä ammattilaisia. He yrittävät tehdä parhaansa kaikkien seurakuntien, siis myös Varpaisjärven, eteen. Varpaisjärven seurakunnan kokonaisresurssit pienenevät, totta kai, yhdessä yhtymän kanssa, mutta eivät enemmän kuin muualla. Itse asiassa päinvastoin: suhteellinen panostus eli käytetyt varat euroa/jäsen ovat jopa kasvaneet Varpaisjärvellä (ks. Marko Ropposen talouskatsaus 9.2.2022). Jäsentä kohti käytetään euroja eniten juuri Varpaisjärvellä. Ei siis ole syytä epäluuloon. Tarvitaan luottamusta, avoimuutta ja vilpittömää pyrkimystä yhteistyöhön.

Tarvitaan selvitys seurakunnan kriittisistä kohdista

Tällä hetkellä ei ole olemassa vireillä hanketta Varpaisjärven seurakuntarakenteen muuttamiseksi. Tuomiokapitulin velvollisuus on tukea, ohjata ja valvoa seurakuntia ja huolehtia, että ne pystyvät hoitamaan kirkkolainsäädännön seurakunnalle antamat lakisääteiset tehtävät.

Se, miten seurakunnan toimintaedellytyksiä ja onnistumista arvioidaan, on monimutkainen asia. Se ei silti ole pelkkä maku- tai mielipidekysymys. Kirkkohallitus on valmistanut (23.11.2021) asiakirjan "Kriisiytyvän seurakunnan mittarit", jossa luetellaan neljä taloudenhoitoon liittyvää mittaria ja viisi toimintaan ja hallintoon liittyvää mittaria. Ne ovat vähän kuin verikoe, joka paljastaa kehomme kokonaishyvinvoinnin, ja myös niitä yksityiskohtia, joissa arvot liian korkealla tai liian matalalla. Kyse ei ole useinkaan siitä, onko potilas täysin terve tai täysin sairas, vaan siitä, että jotkut arvot ovat huolestuttavia ja niihin pitää kiinnittää huomiota.

Sama koskee myös seurakunta-ruumista. Kirkkohallituksen asiakirjan mukaan kriisiytyvän seurakunnan mittareita voivat olla esimerkiksi puutteet

- seurakunnan yhteiskunnallisten tehtävien hoidossa (hautustoimi, kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kiinteistöjen kunto, väestökirjanpito),
- seurakunnan hallinnossa ja viranomaistoiminnassa (toimielinten kokoonpano ja toimivuus, ongelmat hallintomenettelyssä),
- seurakunnan jäsenmäärässä ja lakisääteisten (KL 4:1§) tehtävien hoidossa (jäsenmäärä laskenut viimeisen 5 vuoden aikana 15 % ja arviointihetkellä alle 2000),
- johtamisessa (johtamisen heikkoudet, strategiset linjaukset puutteellisia tai puuttuvat, aloitekyky alhainen, puuttuminen ongelmiin heikko)
- yhteistyössä muiden kanssa (seurakuntayhtymä, tuomiokapituli, rovastikunta, lähiseurakunnat, ekumeeniset kumppanit, viranomaiset)
- henkilöstön työhyvinvoinnissa (henkilöstön vähäinen määrä, sairauspoissaolot koholla, rekrytointi vaikeaa, työhyvinvoinnissa pitkäaikaisia ongelmia)

Yhteenvedona tarkastuksesta voidaan sanoa, että Varpaisjärven seurakunnalla on paljon vahvuuksia: erinomaisia työntekijöitä, hyviä luottamushenkilöitä, vahva identiteetti, juureva ja terve hengellisyys, yhteistyö koulujen ja Lapinlahden naapuriseurakunnan kanssa, upea kirkkorakennus keskellä kylää ja niiden edelleen.

Vastaavasti Varpaisjärvellä vaikuttaa selvitysten perusteella olevan myös joitakin kriisiytyvän seurakunnan merkkejä. Siksi pidän tärkeänä, että seurakunta tekee itsearvion ja käy läpi tuon Kirkkohallituksen asiakirjan avulla, mitkä asiat ovat Varpaisjärvellä kriisiytyvän seurakunnan merkkejä ja ennen kaikkea, miten niihin puututaan. Tämä selvitys siis pitää sisällään myös seurakunnan oman toimenpideohjelman siitä, miten seurakunta kääntää kehityksen haastavissa kohdissa hyväksi.

Kehittämistehtävät

Piispantarkastuksessa annetaan seurakunnalle aina joitakin kehittämistehtäviä – silloinkin kun asiat on hoidettu hyvin. Ne eivät tule hetken mielijohteesta, vaan perustuvat seurakunnan omaan itsearvioon, asessorin ja lääninrovastin muistioon, työyhteisökonsultin raporttiin sekä täällä yhdessä käymiimme keskusteluihin. Niiden tarkoitus ei ole lisätä työmäärää, vaan auttaa fokusoimaan, keskittämään toimintaa olennaiseen. Kyse on nimenomaan kehittämisestä ja uudistumisesta hengellisen elämän ja yhteisöllisyyden vahvistamiseksi. Sen johdosta annan kirkkojärjestyksen 18. luvun 7 §:n nojalla Varpaisjärven seurakunnalle seuraavat kehittämistehtävät.

1. Seurakunta huolehtii siitä, että tämä päätöslausunto sekä asessorin ja lääninrovastin muistio ja työyhteisökonsultin raportti jaetaan työntekijöille ja luottamushenkilöille. Niiden pohjalta käydään avoin ja arvioiva keskustelu piispantarkastuksesta sekä työntekijöiden kokouksessa että luottamushenkilöiden kokouksissa. Tämä on hyvä tehdä kuukauden sisällä, kun asia on vielä ”lämmin”.
2. Seurakunta järjestää vuosittain 1-2 seurakunnan kehittämisseminaaria, jossa työntekijät, luottamushenkilöt ja muut seurakuntalaiset kokoontuvat keskustelemaan seurakunnan elämän ja toiminnan kehittämisestä.

3. Jo hyvin alkanutta työyhteisön kehittämistä jatketaan työhyvinvointikyselyn pohjalta ulkopuolisen konsultin kanssa. Seurakuntaneuvosto huolehtii tarvittavan määrärahan varaamisesta.
4. Jo alkanutta kirkkotilan kehittämistä jatketaan seurakunnan ja seurakuntayhtymän yhteisen kirkkotilatyöryhmän sekä yhtymän palkkaamien arkkitehtien kanssa. Tavoitteeksi on hyvä ottaa Varpaisjärven kirkkotilan kehittäminen monimuotoisempaan ja yhteisöllisyyttä palvelemaan suuntaan.
5. Seurakuntaneuvosto laatii vuoden loppuun mennessä Kirkkohallituksen ”Kriisiytyvän seurakunnan mittarit” -asiakirjan pohjalta selvityksen tuomiokapitulille niistä kohdista, jossa mittarit toteutuvat Varpaisjärvellä ja tekee toimenpidesuunnitelman näiden kohtien korjaamiseksi.
6. Seurakunta laatii toimintaperiaatteet jumalanpalveluselämän kehittämisestä Varpaisjärvellä. Tuomiokapituli ja minä olemme valmiita antamaan tukea tähän työhön.

Lista voi kuulostaa pitkältä, mutta ei ole kohtuuton. Kohdat 1-2 on helppo toteuttaa, kohdat 3-4 ovat jo hyvässä vauhdissa, ja kohtiin 5-6 saatte tuomiokapitulिन ja seurakuntayhtymän tukea.

Lääninrovasti toimittaa minulle muistion vuoden sisällä niistä toimista, joihin seurakunta on piispantarkastuksen johdosta ryhtynyt.

Haluan kiittää kirkkoherra Timo Vainikaista sekä seurakunnan johtamisesta että piispantarkastuksen valmistelusta.

Edellä on ollut aika paljon hallinnollista puhetta. Sillä on kuitenkin hengellinen tarkoitus: se tähtää siihen, että Varpaisjärven seurakunta voisi hoitaa hengellisen tehtävänsä mahdollisimman hyvin. Luotan, että siinä olette parhaita asiantuntijoita te itse.

Raamatussa sanotaan: ”Jos Herra ei huonetta rakenna, turhaan näkevät rakentajat vaivaa.” Kristus sanoo: ”Ilman minua te ette voi mitään.” Tämä tekee meidät nöyriksi muistuttamalla, että meidän työmme on Jumalan työtä ja yksin hänen siunauksensa varassa. Ilman häntä työmme on turhaa.

Toisaalta se tekee myös iloiseksi julistamalla sitä, että meidän inhimilliset puutteemme, vikamme ja kompuroimisemme eivät estä Jumalan työtä. Hän on luonut jokaisen ihmisen ja sydämemme on levoton, kunnes se löytää levon Jumalassa. Kristus on luvannut olla kanssamme joka päivä maailman loppuun asti. Siksi ei tarvitse uuvuttaa itseään, ei ajautua epätoivoon eikä tuhllata aikaa kiistelyyn pikkuasioista. Riittää kun sanomme: hyvä Jumala, katso alas taivaasta ja näe tämä viinitarha. Muista omaa lupaustasi. Tässä me olemme, annamme itsemme sinun käyttöösi, näytä voimasi, anna apusi, tee sinä itse työtäsi meidän kauttamme. Amen.

Varpaisjärvellä 3. päivänä huhtikuuta 2022.

Jari Jolkkonen
Kuopion hiippakunnan piispa